

НАПРЯМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ГАЛУЗІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЄВДОКІМЕНКО Світлана Вікторівна - доктор юридичних наук, професор головний науковий співробітник відділу аспірантури та докторантури Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2924-6621>,
DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2024.1.20>

Розглянуті питання судово-експертного дослідження, щодо міжнародного співробітництва в галузі судово-експертної діяльності. Розглянуто забезпечення якості в галузі судово-експертної діяльності міжнародним судово-експертним співтовариством. А саме: стандартизації судово-експертної діяльності, валідації (оцінки придатності) судово-експертних методик, сертифікації, акредитації окремих судово-експертних лабораторій та установ кадрового забезпечення.

Ключові слова: судово-експертна діяльність, міжнародне співробітництво, міжнародні стандарти, валідація, сертифікація, акредитація лабораторій, міжнародні судово-експертні установи.

Постановка проблеми

Європейська інтеграція України передбачає перехід судово-експертної діяльності за світовими стандартами. Це можливо здійснити лише на умовах використання світового досвіду та міжнародного співробітництва, шляхом налагодження ефективної взаємодії судово-експертних установ України з установами та експертами інших країн. Така постановка проблеми викликає необхідність у дослідженні загальних функцій міжнародних наукових судово-експертних організацій та об'єднань для визначення перспективи вдосконалення вітчизняного законодавства та відповідних адміністративних процедур.

Характеристика міжнародних судово-експертних установ має супроводжуватися

оцінкою забезпечення якості в галузі судово-експертної діяльності міжнародним судово-експертним співтовариством на умовах: стандартизації судово-експертної діяльності, валідації (оцінки придатності) судово-експертних методик, сертифікації судово-експертних методик, компетентності судових експертів, акредитації окремих судово-експертних лабораторій та установ у цілому. Використання зазначених компонентів якості результатів експертизи забезпечить подальший розвиток судово-експертної діяльності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання міжнародного співробітництва у галузі судово-експертної діяльності розглядають у наукових працях О. М. Бандурка, А. Ф. Волобуєв, Ю. М. Грошевий, В. А. Журавель, В. В. Лисенко, М. Я. Сегай, Р. А. Степанюк, Ю. С. Шемшученко, В. Ю. Шепітько та інші. Проте, для поширення рівня євроінтеграції України кількість публікацій необхідно розширювати.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Актуальність цього дослідження полягає у необхідності чіткого окреслення задач розвитку судово-експертної діяльності в Україні. Путь України до євроінтеграції передбачає, серед іншого, розвиток судово-експертної діяльності, але участь науково-дослідних установ України в міжнародних

організаціях світового співтовариства вкрай обмежено (не більше трьох на всю Україну). Тому так важливе вивчення міжнародного досвіду з метою покращення стану взаємодії судово-експертних установ і правоохоронних органів.

Серед питань вдосконалення судово-експертної діяльності України, насамперед, впровадження міжнародних стандартів. Також мало вирішуються питання підвищення кваліфікації з позицій міжнародного досвіду.

Таким чином, **метою дослідження** міжнародного співробітництва в галузі судово-експертної діяльності є дослідження основних тенденцій розвитку міжнародного співробітництва у сфері цієї діяльності, а також умов забезпечення якості в галузі судово-експертної діяльності і професіоналізації експертної діяльності.

Виклад основного матеріалу

Розгляд судово-експертної діяльності в рамках міжнародного співробітництва України зі світовим експертним співтовариством передбачає вивчення міжнародного досвіду підвищення якості експертиз та експертної діяльності в цілому.

Як зазначає начальник відділу озброєння лабораторії сертифікації ручної вогнепальної зброї та спеціальних засобів самозахисту Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України Станіслав Корнійко, для забезпечення належної якості результатів експертної діяльності використовуються такі важливі інструменти, як стандартизація судових експертиз та досліджень, сертифікація компетентності експертів, сертифікація науково-методичного забезпечення експертиз і акредитація судово-експертних лабораторій [1, с. 157].

Так, нині активно розробляються міжнародні стандарти окремих родів і видів судових експертиз і досліджень найбільш поширених видів об'єктів (зокрема, розроблені міжнародні стандарти дослідження цифрових доказів) [1, с. 157].

Згідно з думкою С. С. Чернявського та Ю. М. Черноуса, важливим кроком у забезпеченні міжнародних стандартів судово-експертної діяльності є членство у міжнарод-

них судово-експертних організаціях, зокрема — у Європейській мережі криміналістичних наукових установ (European Network of Forensic Science Institutes, ENFSI), яка об'єднує 72 провідні судово-експертні установи з 39 країн Європи [2, с. 87].

О. М. Ключев зазначає, що актуальним питанням міжнародного співробітництва українських експертних установ у галузі судово-експертної діяльності (далі – СЕД), є вступ до Європейської мережі судово-експертних установ – European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI), яка є однією з найбільших міжнародних судово-експертних організацій [3, с. 160].

Вплив ENFSI на життя суспільства, розвиток науки і техніки полягає також у тому, що організації – виробники обладнання та засобів для судової експертизи – приводять свою продукцію у відповідність до стандартів ENFSI. Основну увагу спрямовано на уніфікацію, сертифікацію та стандартизацію методик судово-експертного дослідження і підвищення якості судових експертиз [2, с. 87; 4, с.171 -177].

Слід визнати, що членство в ENFSI є важливим стратегічним напрямом розвитку для всіх вітчизняних судово-експертних установ, адже забезпечує високі міжнародні стандарти судово-експертної діяльності, взаємодію із широкого кола питань з європейськими партнерами, відкриває нові й перспективні напрями розвитку [2, с. 87].

Просування високих стандартів якості в галузі судової експертизи у всьому світі за допомогою наукових досліджень і реалізації навчальних програм – це також завдання Міжнародного товариства із судово-експертних стандартів (ISFS), заснованого в лютому 2009 р. в США [1, с. 159].

В окремих країнах Європи відповідно до стандарту ISO-EN17024 «Загальні вимоги до органів, що здійснюють сертифікацію персоналу» нині розпочато сертифікацію судових експертів. Відповідно до п. 4.2.1 стандарту ISO-EN 17024 органи сертифікації не можуть підпорядковуватись установам та органам, у яких працюють судові експерти [1, с. 159; 5].

Зі стандартизацією тісно пов'язана валідація судово-експертних методик, тобто

оцінка їх придатності для вирішення типового і (або) конкретного експертного завдання. Активно розробляються питання валідації методів і засобів у рамках окремих родів і видів судових експертиз [1, с. 159; 6; 7]. Процедура валідації необхідна для подальшого впровадження нових методів і засобів в експертну практику [1, с. 159; 8; 9].

Що ж таке валідація методик? Валідація (оцінка придатності) методики – підтвердження шляхом дослідження та надання об'єктивних доказів того, що конкретні вимоги до специфічного цільового використання виконуються [10, с. 1, 11, 12, 13].

В. В. Хоша вказує на наступні цілі валідації експертних методик у судово-експертних установах [14, с. 191-192]:

- установлення придатності методик для судово-експертної діяльності відповідно до вимог міжнародних стандартів;

- забезпечення єдності оцінювання криміналістично значущих ознак у різних судово-експертних установах при вирішенні типових експертних завдань;

- визначення характеристик (властивостей) методики та метрологічних показників при використанні в конкретній організації.

Валідації підлягають [14, с. 192; 15]:

- діючі експертні методики;

- раніше валідовані методики після внесення до них змін, що стосуються сфери їх застосування, умов проведення, заміни застосовуваних у них засобів вимірювань, матеріалів і реактивів;

- нові методики, результати застосування яких будуть використані в судово-експертної діяльності.

Згідно з думкою В. В. Новікова, В. М. Новікова та О. А. Никитюка, державний [11] та міжнародний [12] стандарти вимагають (там, де це можливо) оцінювати придатність до застосування (валідувати) нестандартизовані методики, методики створені/розроблені лабораторією, стандартні методики, що використовуються поза межами цільової сфери їх застосування, а також у випадку розширення та модифікації стандартизованих методик, для підтвердження того, що ці методики підходять для цільового застосування в лабораторії [10, с. 1].

Оцінювання придатності методик є важливою частиною системи забезпечення та контролю якості результатів. Необхідною умовою відповідності методики є обґрунтована впевненість у тому, що одержувані в галузі її застосування результати достовірні, тобто такі, характеристики якості яких відповідають установленим вимогам. Це передбачає експериментальне або теоретичне підтвердження як окремих операцій та правил, що становлять сутність методики, так і визначення її характеристик [14, с. 192; 16].

Тобто методика повинна бути оцінена певним чином – повинні бути досліджені та оцінені характеристики результатів вимірювань за цією методикою (далі – характеристики методики). Якщо оцінені характеристики відповідають поставленим до методики вимогам, то методика вважається валідованою в лабораторії і її можна застосовувати для випробування зразків замовників [10, с. 1].

Окрім стандартизації та валідації, у зарубіжних країнах використовується також сертифікація компетентності судових експертів, тоді як оцінка методичного забезпечення діяльності судово-експертних лабораторій здійснюється головним чином під час проходження ними процедури акредитації [1, с. 159].

Сертифікація судових експертів передбачає перевірку їхньої кваліфікації, здійснювану авторитетною національною або міжнародною організацією, з подальшою видачею відповідного документа – сертифіката. Сертифікація науково-методичного забезпечення судової експертизи – це підтвердження його відповідності вимогам, що пред'являються до специфічного цільового використання методичних матеріалів з проведення судової експертизи, що здійснюється уповноваженим органом [1, с. 159-160].

Процес державної реєстрації експертних методик розглядається відповідно до Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз, затвердженого постановою КМ України від 02.07.2008 № 595.

У міжнародній практиці якість судової експертизи забезпечується за допомогою акредитації судово-експертних установ за

стандартом Міжнародного співробітництва з акредитації лабораторій ISO/IEC 17025. Акредитацією судово-експертних лабораторій є офіційне визнання органом з акредитації їхньої компетентності у проведенні судових експертиз. Акредитація судово-експертних лабораторій здійснюється нині у низці держав, включаючи деякі країни ближнього зарубіжжя [1, с. 160; 17–20].

У Європі акредитація лабораторій за системою ІЛАС почала здійснюватися наприкінці 1970-х рр. Нині за стандартами ІЛАС акредитовано понад тридцять лабораторій – членів ENFSI. У складі Мережі утворена група зв'язку з питань якості і компетенції, що здійснює збір інформації з питань підвищення якості експертиз і підготовки лабораторій до акредитації від усіх лабораторій – членів Мережі [1, с.160; 21].

В. Шепітько зазначає, що найбільш перспективні напрями міжнародної співпраці у судово-експертній діяльності [22, с. 20]:

- надання допомоги в програмному й технічному забезпеченні;
- проведення спільних наукових досліджень і комісійних судових експертиз за участю іноземних експертів;
- організація спільних наукових заходів із проблем судової експертизи;
- поліпшення якості судової експертизи завдяки запрошенню закордонних експертів до проведення судових експертиз;
- підготовка спільних наукових видань.

Аргументовано важливість взаємодії експертних установ України в межах ENFSI.

Одна з основних форм міжнародного співробітництва держав у галузі судової експертизи – укладання договорів про співпрацю. За роки незалежності Україна уклала низку міжнародних договорів щодо співпраці у сфері СЕД із європейськими країнами та країнами Близького і Далекого Сходу (Естонією, Грузією, Казахстаном, Латвією, Литвою, Молдовою, Узбекистаном, В'єтнамом, Китаєм, Македонією, Монголією, Польщею, Чехією та ін.). Ці договори встановлюють порядок виклику експертів за кордон, гарантії захисту експертів, право на відшкодування експерту витрат на проїзд і перебування, право на оплату виконаної роботи тощо [3, с. 156; 23].

Аналізуючи основні тенденції розвитку міжнародного співробітництва у сфері СЕД, необхідно зауважити, що всі наявні на сьогодні його форми можна об'єднати в три великі групи, а саме [3, с.157; 24] :

— ті, що встановлені міжнародними урядовими організаціями або регулюються нормами міжнародного права, міжнародними договорами та національним процесуальним законодавством;

— співробітництво експертів і СЕУ при проведенні судових експертиз, яке здійснюється на умовах взаємного обміну;

— співробітництво, що здійснюється в галузі наукового, методичного та технічного забезпечення СЕД.

Результати аналізу стану та динаміки міжнародного співробітництва у сфері СЕД свідчать про те, що на сьогодні вже сформовані такі групи основних тенденцій у галузях з [3, с.157 – 158]:

— організації міжнародного судово-експертного співробітництва шляхами посилення регіонального співробітництва, створення міжнародних судово-експертних команд, удосконалення засобів і методів комунікації між СЕУ, створення об'єднаних баз і банків даних;

— наукового забезпечення СЕД через активізацію обміну науковими досягненнями в галузі судової експертизи, об'єднання зусиль міжнародної судово-експертної спільноти в розробленні актуальних питань СЕД, підвищення інтересу до загальної теорії судової експертизи, розроблення питань із дотримання прав людини при проведенні судової експертизи;

— методичного забезпечення СЕД у напрямках: уніфікації судово-експертних методик, упровадження міжнародної акредитації експертних лабораторій і професійного тестування судових експертів, уніфікація вимог до експертів у галузі професійної етики, активація обміну зразками для порівняльних досліджень тощо;

— технічного забезпечення СЕД з урахуванням зростання виробництва технічних засобів судової експертизи, розроблення єдиних вимог до цифрових фото- та відеозображень, що використовуються в судовій експертизі, та бурхливого розвитку

досліджень у галузі судової комп'ютерно-технічної експертизи.

Судово-експертні установи України обрали для себе шлях вступу до міжнародних судово-експертних установ, що уможлиблює вдосконалення кадрового забезпечення [25, с.130].

Зауважимо, що існує два основних міжнародних об'єднання судово-експертних установ: європейське та азіатське. Європейська мережа судово-експертних установ (ENFSI) існує з 1995 р. У її складі – 53 судово-експертні установи, 41 з яких знаходиться в державах-членах Євросоюзу [25, с.130 – 131; 26].

Мета об'єднання досягається шляхом [25, с.131; 27]:

- створення європейських експертних робочих груп у різноманітних галузях судово-експертної науки;
- проведення наукових конференцій і семінарів за участю судових експертів і криміналістів;
- виконання спільних вправ і тестів для визначення рівня професійної компетенції судових експертів;
- реалізації науково-дослідних проєктів у галузі судової експертизи;
- розроблення рекомендацій і методик для проведення науково обґрунтованих судових експертиз.

Як відзначають Н. І. Клименко та О. А. Купрієвич, мета ENFSI проголошена в її Конституції – бути на передових позиціях у світі, щоб гарантувати якість розвитку і провадження судової експертизи у всій Європі. Основний напрям діяльності ENFSI є намагання досягти високої організації в галузі судово-експертної діяльності в Європі та світі шляхом розвитку якості послуг з проведення судової експертизи на всіх етапах судочинства, від місця події до суду, що забезпечується наступними умовами [28, с.132; 27]:

- членство в ENFSI об'єднує виробничі, наукові та методичні можливості судово-експертних установ;
- розширення членства в ENFSI закріплює довіру до цієї організації з боку правоохоронних структур і судів;
- організовано встановлюються та підтримуються ділові відносини з іншими орга-

нізаціями, діяльність яких пов'язана з криміналістикою й судовою експертизою;

– всіляко заохочується діяльність усіх установ-членів ENFSI, які впроваджують в експертну практику сучасні методики дослідження, міжнародні стандарти та забезпечують компетентність експертів в окремих видах експертизи.

Вказані інтеграційні процеси свідчать про зацікавленість держав у взаємодії і посиленні міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи з метою досягнення і забезпечення передового рівня проведення судових експертиз, відповідності міжнародним стандартам якості їх проведення [28, с.131].

На сьогодні до ENFSI входять три судово-експертні організації України – Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Київський науково-дослідний інститут судових експертиз і Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» [25, с.131].

Відповідно до Закону України «Про судову експертизу» державні спеціалізовані установи, які виконують судові експертизи, користуються правом установлювати міжнародні наукові зв'язки з установами судових експертиз, криміналістики тощо інших держав, проводити спільні наукові конференції, симпозиуми, семінари, обмінюватися стажистами, науковою інформацією й друкованими виданнями та здійснювати спільні видання в галузі судової експертизи і криміналістики [25, с.132].

Також необхідно зауважити, що в багатьох європейських країнах (Данії, Ісландії, Латвії, Норвегії, Фінляндії тощо) запроваджено інститут приватної експертизи, причому установи приватної експертизи є сертифікованими, діяльність експертів базується на принципах об'єктивності та неупередженості; до складу таких входять не лише досвідчені судові експерти, але й науковці [25, с.135].

Засади внутрішньої політики щодо кадрового забезпечення судово-експертної діяльності в Україні визначає Закон України «Про судову експертизу». Зокрема, стаття 21 встановлює, що підготовка фахівців для

державних спеціалізованих установ, що проводять судові експертизи, здійснюється вищими навчальними закладами, а спеціалізація та підвищення кваліфікації проводяться на курсах та в спеціальних закладах відповідних міністерств та інших центральних органів виконавчої влади [29, с.167].

Проаналізувавши як позитивні, так і негативні чинники вітчизняного стану підготовки експертних кадрів, взявши до уваги зарубіжний досвід, видається, що для впровадження нової системи підготовки експертних кадрів для Експертної служби МВС в Україні слід використати наступну модель [30, с.238 – 239].

1) Отримання базової вищої освіти (бажано профільної або юридичної) відповідного рівня є лише першим етапом до одержання кваліфікації судового експерта.

2) Другий етап. Передбачається створення курсової системи підготовки. Експерт направляється на курси як головний елемент централізованої системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації судових експертів.

3) Третій етап. Після закінчення курсу підготовки судові експерти протягом 6 місяців працюють під керівництвом закріплених за ними наставників на місцях.

4) Лише пройшовши всі вищезначені етапи підготовки, за рішенням Експертно-кваліфікаційної комісії, судові експерти можуть отримати кваліфікацію за відповідною експертною спеціальністю.

Н. І. Клименко та О. А. Купрієвич відзначають, що в результаті аналізу зарубіжного досвіду кадрового забезпечення судово-експертних установ слід виділити такі напрями його можливого використання в Україні, як [28, с.136]:

– розвиток європейської моделі забезпечення максимальної незалежності та конкуренції судових експертів передбачає відмову від практики «відомчого підпорядкування» експертів; орієнтацію винятково на професійно-кваліфікаційний рівень і ефективність судово-експертної діяльності; наявність законодавчо передбаченого інституту сертифікованих установ приватної експертизи, що функціонують рівноправно з державними установами; змагальність експертів, які мо-

жуть залучатися різними сторонами процесу тощо;

– активізація участі в міжнародній мережі судово-експертних установ, що свідчити-ме про зацікавленість держави у взаємодії й посиленні міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи з метою досягнення передового рівня проведення судових експертиз у цих країнах і відповідності міжнародним стандартам якості їх проведення (ENFSI, ANFS, ISO, IEC); подальше укладання договорів і угод про співробітництво в галузі правової допомоги з окремими державами, якими регулюються, зокрема, і правовідносини у сфері судово-експертної діяльності;

– орієнтація на підготовку судових експертів з «дитячого університету», на основі закладів вищої освіти, у яких передбачені й відповідні програми стажування (наприклад, використання досвіду Стамбульського інституту судової медицини, Туреччина);

– практика навчання експертів за відповідною програмою під керівництвом наставника з-поміж висококваліфікованих судових експертів, які мають право самостійного проведення експертиз із відповідної судово-експертної спеціальності (досвід Вірменії);

– застосування комбінованої системи перевірки знань за прикладом Вірменії: кандидат на посаду судового експерта на першому етапі контролю знань складає тести, а потім проходить співбесіду (на відміну від України, де кваліфікаційний іспит відбувається усно);

– упровадження в експертну діяльність практики позачергової атестації судових експертів за прикладом Казахстану у разі виникнення обґрунтованих сумнівів у належному рівні професійної підготовки тощо.

Згідно з думкою Є. М. Поповича, професіоналізація експертної діяльності будується на фундаментальній підготовці майбутнього судового експерта у вищому навчальному закладі, де для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» за спеціальністю 081 «Право» проводяться програми атестації для підготовки кадрів Експертної служби МВС України у таких напрямках: судова експертиза вогнепальної та холодної зброї; судова вибухотехнічна експертиза; судова експертиза

наркотичних засобів; судова комп'ютерно-технічна експертиза; судова молекулярно-генетична експертиза; судова товарознавча експертиза; судова транспортно-трасологічна експертиза [31, с.161].

Також пропонуються програми тренінгів на теми: використання спеціальних знань у кримінальному провадженні; криміналістичної хімії; судово-експертного забезпечення досудового розслідування; техніко-криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, пов'язаних із використанням бойових припасів, вогнепальної зброї, вибухових речовин (пристроїв) та технологічних вибухів; цифрових технологій [31, с.161].

Однак нестача сучасних підручників, навчальних посібників ускладнює процес пізнання [31, с.161].

Зараз розробкою посібників та підручників займаються Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» та інші науково-дослідні установи і провідні фахівці.

У 2016 році розроблено навчальний посібник «Основи судової експертизи» /авт.-уклад : Л. М. Головченко, А. І. Лозовой, Е. Б. Сімакова-Єфремян та інші. У 2018 році – навчальний посібник «Судова експертиза в адміністративному провадженні». У 2019 році – навчальний посібник «Судова експертиза в кримінальному провадженні» – провідна установа Одеський НДІСЕ, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» – відповідальний виконавець. Судова експертологія : підручник для підготовки здобувачів освіт. ступеня «магістр» за спец. 081 «Право» та 262 «Правоохоронна діяльність» / В. М. Тертишник, В. В. Варава, О. В. Сачко ; за заг. ред. В. М. Тертишника. – Харків : Право, 2021. – 280 с. та інші.

Ми згодні з Є. М. Поповичем, що було б доцільним укладання договорів про науково-практичне співробітництво між кафедрами різних вищих юридичних навчальних закладів, бюро судово-медичних експертиз і науково-дослідних установ в організації та удосконаленні навчального процесу, спільній розробці та впровадженні заходів, які спрямовані на поліпшення рівня навчання студентів. Не менш корисним було б і за-

лучення до проведення практичних занять експертів-практиків [31, с.162].

Пропозиції щодо використання комплексу різноманітних форм освітньої та професійної підготовки для студентів, а саме: оновлення фахової освіти електронним навчанням (e-learning) (електронне навчання); m-learning (мобільне навчання); u-learning (все проникаюче навчання); f-learning («перевернуте» навчання); blended-learning, у яких використовуються інтерактивні та комп'ютерні технології навчання, а також використання форм проведення занять як кей-технології; дебати; ділові ігри; case-study; тренінги; відеоконференції; «мозковий штурм»; фокус-групи; рольові ігри; групові дискусії; метод проектів; наукові конференції та семінари; вебінари; індивідуальні роботи з фахівцями експертної діяльності; наукові експерименти; навчальна практика; навчальні екскурсії для студентів юридичних та медичних університетів у музеях науково-дослідних установ, наприклад, у кабінет-музеї Харківського НДІ судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса тощо [31, с.162 – 163], на наш погляд, можуть застосовуватися, особливо зараз, в умовах дії воєнного стану.

Вважаємо, що проведення конференцій (у тому числі й міжнародних), семінарів, круглих столів є однією з форм наукової роботи інституту – тільки в минулому році в подібного роду заходах, організованих інститутом, взяли участь представники України та багатьох країн ближнього і дальнього зарубіжжя. Ще одна форма наукової діяльності – оприлюднення її результатів у різного роду виданнях, наприклад, монографії, статті, посібники, тези виступів з доповідями, деклараційні патенти тощо [31, с.166]. Така діяльність значно підніме рівень кваліфікації судових експертів.

Основною метою є оновлення та розвиток знань і вмінь фахівців, необхідних для ефективного вирішення завдань професійної судово-експертної діяльності [31, с.168].

Висновок

Розгляд основних компонентів забезпечення якості в галузі судово-експертної ді-

яльності на підставі міжнародного досвіду доводить, що використання:

- 1) стандартизації судово-експертної діяльності,
- 2) валідації (оцінки придатності) судово-експертних методик,
- 3) сертифікації судово-експертних методик,
- 4) акредитації окремих судово-експертних лабораторій та установ в цілому, підвищує достовірність проведення судової експертизи.

Забезпечення розвитку судово-експертної діяльності в Україні залежить від масової участі судово-експертних установ у міжнародних організаціях судово-експертної діяльності, забезпеченні доступу українських експертів до міжнародних стандартів та можливості їх використання. Доступ до міжнародних стандартів значно спрощено для членів міжнародних судово-експертних організацій, наприклад: ENFSI.

Однак, до ENFSI входять лише три судово-експертні організації України – Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Київський науково-дослідний інститут судових експертиз і Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» [25, с.131].

Відповідно до світового досвіду, покращення результатів судово-експертної діяльності залежить також від професійної підготовки експертних кадрів та використанні матеріально-технічного забезпечення (навчальних програм, підручників тощо).

Література

1. Корнійко С. Адміністративно-правове регулювання судово-експертної діяльності у сфері комп'ютерних технологій у зарубіжних країнах/Станіслав Корнійко, начальник відділу озброєння лабораторії сертифікації ручної вогнепальної зброї та спеціальних засобів самозахисту Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України/Адміністративне право і процес № 3 2020, с.157-162/ <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/27.pdf>
2. Чернявський С. С., Чорноус Ю. М. Міжнародні стандарти судово-експертної

діяльності/ С. С. Чернявський, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор Національної академії внутрішніх справ, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2711-3828>, e-mail: 0677443745s@gmail.com Ю. М. Чорноус, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9710-4858>, e-mail: chornous@ukr.net/Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф.-полілогу (м. Харків, 15—16 квіт. 2021 р.). — Харків : Право, 2021. — 320 с. ISBN 978-966-998-215-5. – С.86 – 88/ https://www.hniise.gov.ua/uploads/files/public-folder/2021_tezy_konference%20in%20print5.pdf

3. Ключев О. М. До питання міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи/О. М. Ключев, директор Харківського НДІСЕ, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України E-mail: hniise@gov.ua/Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Випуск 18. С.154 – 162. Загальні положення судової експертизи/DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.17> УДК 343.98

4. Хазиев Ш. Н. Международные судебно-экспертные организации (часть 1) // Теория и практика судебной экспертизы. 2009. № 1 (13). С. 156—177.

5. Авдеева Г. К. Проблеми гармонізації законодавства України у галузі судової експертизи із законодавством країн Європейського Союзу. URL: <http://www.ares21.vk.kharkov.ua/bitstream/123456789/7223/>

6. Guo Y., Slay J., Beckett J. Validation and Verification of Computer Forensic Software Tools Searching Function. Digital Investigation. Vol. 6, September 2009. P. 12–22.

7. Cole S. Comment on «Scientific Validation of Fingerprint Evidence under Daubert». Law, Probability and Risk. Vol. 7(2). 2008. P. 119–126.

8. Bestebreuer L. Implementation of New Methods // Problems of Forensic Sciences. Vol. XLVII, 2001. P. 201–206. URL: www.forensicscience.pl/-pfs/47_bestebreuer.pdf (дата звернення: 24.01.2020).

9. Peters F. T., Drummer O. H., Musshoff F. Validation of New Methods. *Forensic Science International*. 2007. Vol. 165. P. 216–224;
10. Новіков В. В., Новіков В. М., Никитюк О. А. Валідація методик/ В. В. Новіков – директор Навчально-консультаційного центру «Євроакадемія». В. М. Новіков – ректор Інституту підготовки фахівців ДП «УкрНДНЦ», д-р, фіз.-мат. наук, професор. О. А. Никитюк – зав.кафедрою ДП «УкрНДНЦ», к. с/г наук, професор/ <file:///D:/ОЦЕНКА/УЧЕБНИК%202/НОВАЯ%20СТАТЬИ%204.2/Валідація%20методик.pdf>
11. ДСТУ ISO/IEC 17025-2006 Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій.
12. ISO/IEC 17025:2005 General requirements for the competence of testing and calibration laboratories.
13. ISO 9000:2005 Quality management systems -- Fundamentals and vocabulary.
14. Хоша В. В. Загальні положення оцінювання невизначеності результатів вимірювань при валідації судово-експертних методик/ В. В. Хоша, завідувач сектору Харківського НДІСЕ/ Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Випуск 14. – с.191 – 198. УДК 343.98. © Хоша В. В., 2014/
15. Омелянюк Г. Г. К вопросу о валидации судебно-экспертных методик / Г. Г. Омелянюк // Теория и практика судебной экспертизы. — М., 2010. — № 2(18). — С. 64–68
16. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінювання придатності нестандартизованих методик випробувань у сфері пожежної безпеки : наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України від 23 червня 2011 р. № 648. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua/files/2011/6/24/648.pdf>.
17. Смирнова С. А. Модернизация судебноэкспертной деятельности в связи с изменением правового положения государственных учреждений. *Криминалист*. 2011. № 2 (9). С. 7–12.
18. Замараева Н. А., Гаврилова Н. Ю. Проблемы оценки качества судебно-экспертных исследований. *Эксперт-криминалист*. 2012. № 3. С. 30–34.
19. Опыт аккредитации экспертного подразделения в целях подтверждения компетентности и процессуальной независимости / Богданов В. М., Карпов Ю. А., Кучкин А. В., Коваль Е. В., Богатырев В. С. *Судебная экспертиза*. 2009. № 2. С. 5–12.
20. Нестеров А. В. Аккредитация как институт. *Современное право*. 2007. № 3. С. 56–59.
21. Кокин А. В. Стандартизация и аккредитация как перспективы развития судебной экспертизы. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/standartizatsiya-i-akkreditatsiyakak-perspektivyravzviyiya-sudebnoy>
22. Шепітько В. Ю. Судова експертиза та судово-експертна діяльність: погляд крізь призму думок експертів/ Д-р юрид. наук, професор, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0719-2151>, e-mail: shepitko.valery@gmail.com/ DOI: 10.32353/khrife.1.2023.02 УДК 343.98 Надійшло 22.12.2022 / Рецензовано 26.12.2022 / Прийнято до друку 06.01.2023 / Доступно онлайн 31.03.2023/ <file:///D:/ОЦЕНКА/УЧЕБНИК%202/НОВАЯ%20СТАТЬИ%204.2/шепітько%20к№2%20с.20.pdf>
23. Експертизи у судовій практиці : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. Київ : Юрінком Інтер, 2010. С. 54.
24. Матвеевський О. В. Міжнародно-правове забезпечення судових експертиз: постановка питання. *Митна справа*. 2013. № 6 (90). С. 56.
25. Гаспарян С. Г. Напрями застосування в Україні зарубіжного досвіду кадрового забезпечення судово-експертних установ/ Гаспарян Серафима Геннадіївна, провідний науковий співробітник відділу міжнародного співробітництва та роботи з іноземцями Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса, кандидат юридичних наук, м. Харків, Україна ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1050-8292> e-mail: femida2015@ukr.net/ Архів кримінології та судових наук №1. 2020 – с.129 – 138. – УДК: 343.98/ [file:///D:/ОЦЕНКА/УЧЕБНИК%202/НОВАЯ%20СТАТЬИ%204.2/11-Article%20Text-21-1-10\(к№4\).pdf](file:///D:/ОЦЕНКА/УЧЕБНИК%202/НОВАЯ%20СТАТЬИ%204.2/11-Article%20Text-21-1-10(к№4).pdf)

26. Хазиев Ш. М. О Европейской сети судебно-экспертных учреждений. Адвокат. 2005. № 8. С. 132–138. URL: <http://base.garant.ru/5174944/> (дата звернення 29.04.2020).

27. Ян де Киндер. Европейская сеть судебно-экспертных учреждений (ENFSI). Теория и практика судебной экспертизы. 2011. № 4 (24). С. 200–204.

28. Клименко Н. І., Купрієвич О. А. Міжнародне співробітництво судово-експертних установ/Клименко Н.І., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри судових експертиз Донецького юридичного інституту МВС України, Купрієвич О.А., доцент кафедри іноземних мов юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка/ Вісник кримінального судочинства – №4/2015 – с.130 – 134/file:///D:/ОЦЕНКА/УЧЕБНИК%202/НОВАЯ%20СТАТЬИ%204.2/4_2014_Klimenko_Kuprievuch(к№3).pdf

29. Дуфенюк О. М. Забезпечення судово-експертної діяльності у кримінальному провадженні: системна парадигма/Дуфенюк О. М., к. ю. н., доцент, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів. ORCID ID: 0000-0001-6529-4036/ Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки. 2019. Вип. 8. С. 163 – 173. УДК 343.98/ file:///D:/ОЦЕНКА/УЧЕБНИК%202/НОВАЯ%20СТАТЬИ%204.2/(к%20№1.3-с.166,№1.4-с.167).pdf

30. Стрілець С. О., Кузнєцов Р. В. Шляхи вдосконалення підготовки та підвищення кваліфікації судових експертів експертної служби МВС/ Стрілець С. О., Кузнєцов Р. В. Харківський науково-дослідний експерт-

но-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України/«Молодий вчений» – No 8 (84) – Серпень 2020 р. – С.236-241. – DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-51> УДК343.98 / <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/704/680>

31. Попович Є. М. Єдність науки та практики в судово-експертній діяльності /Є. М. Попович, доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, головний науковий співробітник Харківського НДІСЕ м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7167-6855> e-mail: E.Popovich@i.ua/Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Випуск 19. – с.158 – 172. – © Є. М. Попович, 2019/file:///D:/ОЦЕНКА/УЧЕБНИК%202/НОВАЯ%20СТАТЬИ%204.2/269-Article%20Text-501-1-10-(к%20№%204).pdf

Yevdokimenko Svitlana Viktorivna

e-mail: evdokimenko_s_v@ukr.net

AREAS OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF FORENSIC EXPERT ACTIVITIES

The author has studied the issues of forensic expert research in regard to international cooperation in the field of forensic expert activities. Quality assurance in the field of forensic expert activities by international forensic expert community has been considered. Namely: standardization of forensic expert activities, validation (suitability assessment) of forensic expert techniques, certification, accreditation of some forensic laboratories and staffing institutions.

Key words: forensic expert activities, international cooperation, international standards, validation, certification, accreditation of laboratories, international forensic expert institutions.